

YTTRANDE

2017-04-15

Dnr 2017:02

Miljö- och energidepartementet
103 33 Stockholm

Betänkande SOU2017:02 Kraftsamling för framtidens energi (dnr M2017/00026/Ee)

Vi instämmer i huvudsak i betänkandets förslag och bedömningar. Vi saknar dock djupare konsekvensanalyser och beräkningar för flera av förslagen. Vi har kommentarer till två av punkterna i betänkandets sammanfattning:

Elcertifikatsystemets framtid

Förslag

Vi föreslår att elcertifikatsystemet avvecklas då nuvarande kvotnivå uppnåtts vilket ska ske senast vid utgången av 2020. De som då har fått ska få elcertifikat i 15 år från driftsättning av respektive produktionsanläggning.

Efter år 2020 ska inga nya elcertifikat ges ut för ny elproduktion. I stället bör staten stödja teknikutveckling av ny förnybar teknik som har potential att byggas storskaligt i framtiden när ny elproduktion efterfrågas av marknaden.

Bakgrund

Det är enligt vår uppfattning viktigt att först börja med att förstärka utlandsförbindelserna innan ytterligare ny elproduktion tillförs.

Eftersom det nu inte finns några klimatfördelar med att bygga ny förnybar elproduktion innan den går att exportera är det enligt vår uppfattning viktigt att låta efterfrågan på el samt utfasning av befintlig äldre elproduktion styra när ny elproduktion ska byggas.

Om marknaden på långsikt får avgöra när ny elproduktion behöver byggas, behövs heller inget stöd eftersom marknadspriserna på el då kommer att

överstiga kostnaden för att bygga exempelvis ny vindkraft konkurrenskraftig ändå.

Vi anser att en förlängning av elcertifikatsystemet kommer att leda till stora samhällsekonomiska kostnader. Betänkandet saknar konsekvensanalys men frågan har tidigare utretts bl.a. av Sweco i en rapport 1 december 2014, "Förnybar el och utlandsförbindelser" som gjordes på uppdrag av Svensk Vindenergi.

I rapporten framgår att den samhällsekonomiska kostnaden blir i storleksordningen 5 miljarder SEK år2030 om utbyggnaden av förnybar el ökar kraftigt i Norden och att utlandsförbindelserna inte räcker till för att exportera elproduktionen till kontinenten.

Eftersom ny produktion inte omedelbart behöver byggas föreslår vi vidare att staten utvecklar teknikupphandling av sådan produktion, främst havsbaserad vindkraft, som kan byggas i framtiden när dagens kärnkraft ska avvecklas. Att redan nu testa sådan teknik kommer att underlätta storskalig utbyggnad när det blir aktuellt. Det viktiga är framförallt att verifiera teknik som har potential till en storskalig utbyggnad.

Framtida elmarknadsmodell

Förslag

Vi föreslår att Svenska Kraftnät får i uppgift att beräkna och övervaka leveranssäkerheten för både effekt och energi och om det behövs handla upp nödvändiga insatser för att säkerställa leveranssäkerheten.

För att underlätta Svenska Kraftnäts utökade leveranssäkerhetsansvar föreslår vi vidare att en ny kundcentrisk elmarknadsmodell snarast införs genom att nätägarna får komplettera sitt distributionsmonopol med att sälja all fysik el till sina kunder inklusive balanshantering och försäljning av elcertifikat.

Bakgrund

Med leveranssäkerhet förstås både Tillräcklighet och Säkerhet. Tillräcklighet omfattar Energitillräcklighet, Effekttillräcklighet och Nättillräcklighet. Säkerhet omfattar Nätsäkerhet, Balanssäkerhet och IT-säkerhet.

Vi föreslår att Svenska Kraftnät får i uppdrag att beräkna tillräckligheten i det svenska elsystemet för både effekt och energi. Skulle det visa sig att

prissignalerna på elmarknaden inte räcker för nödvändiga investeringar föreslår vi att Svenska Kraftnät tar in konkurrerande anbud på ny nödvändig kapacitet.

Eftersom leveranssäkerheten är central för alla kunder är det viktigt att följa upp leveranssäkerhetens utveckling speciellt som vi är på väg mot 100 % förnybar elproduktion. I dag är leveranssäkerheten mycket stark eftersom vi har ett stort elproduktionsöverskott. Vi kommer därför under lång tid att ha låga marknadspriser på el i Sverige.

Elmarknaden, precis som andra marknader, är till för kunderna. På elmarknaden är det kunden som bestämmer hur mycket el som ska användas. Kunderna betalar ett elpris som normalt består av tre delar, nätavgiften ca 25 %, priset på den konkurrensutsatta elen, ca 25 % samt skatten på elanvändningen ca 50 %. Priset på den konkurrensutsatta elmarknaden kan dock variera kraftigt som en funktion av utbud och efterfrågan.

Vi anser därför att det redan nu är dags att sätta kunden ordentligt i fokus. Trots att det gått drygt 25 år sedan elmarknaden avreglerades får kunderna fortfarande två fakturor för inköp av fysisk el och eventuell prissäkring. Det diskuteras att införa en så kallad elhandelcentrisk modell som gör elhandlarna till kundernas enda kontakt med elmarknaden.

Vi anser att det i stället behövs en kundcentrisk elmarknadsmodell som verkligen sätter kunderna i fokus. De flesta elkunder, för att inte säga alla, torde vara införstådda med att man är ansluten till elmarknaden via sin lokala nätägare. Fysiskt är det så och det är även nätägaren som ansvarar för den lokala leveranssäkerheten. Inträffar det ett elavbrott känns det naturligt att kontakta nätägaren. Utöver att ansvara för själva distributionen bör de lokala nätägarna därför få ansvar för att leverera och sälja den fysiska elen. Detta kommer att underlätta för kundernas förståelse för hur elmarknaden fungerar.

Kunderna är dock ingen homogen grupp. Vissa kunder är intresserade och vill använda el på ett miljö- och kostnadseffektivt sätt. Dessa kunder är beredda att minska sin elanvändning när elpriset är högt. Andra kunder vill säkra sitt elpris för att inte behöva bekymra sig för varierande elpriser. En sak har alla kunder gemensamt. När man vill använda el vill man att det ska finnas el att tillgå. Leveranssäkerheten är mycket viktig för alla kunder. Idag har vi en god leveranssäkerhet. Det är viktigt att denna bibehålls även i framtiden.

På den fysiska elmarknaden är spotmarknaden hjärtat. Där fastställs marknadspriset varje timme året runt som en funktion av utbud och efterfrågan och speglar marginalkostnaden i hela elsystemet vilket också är beviset på att konkurrensen fungerar. Genom att ge kunderna tillgång till information om marknadspriset på den fysiska elmarknaden underlättar man för kunderna att bestämma hur man vill använda el. Det är viktigt att spotpriset når kunderna, "Spot Price Path Through". Det är sedan upp till kunderna att själva avgöra elanvändningen och prissättningsmodell. Kunder som prissäkrat sin elanvändning kan ändå bidra till en effektiv elförsörjning genom att helt enkelt minska sin elanvändning när marknadspriset är mycket högt.

Elhandlaren prissäkrar idag sina leveranser till kunderna på den finansiella marknaden och behöver därför inte bekymra sig för vilket spotpris det blir. Detta betyder att det inte finns någon konkurrens i försäljning av fysisk el till slutkunder. När leveranstimmen är slut regleras eventuella obalanser via balansavräkningen. Eftersom elhandlaren är balansansvarig för alla sina kunder i många olika nät måste en omfattande statistiköverföring ske för varje timme.

Ett effektivt sätt att förändra elmarknaden är därför att låta försäljningen av fysisk el bli en del av nätägarnas monopol.

Därmed behöver elkunderna aldrig byta leverantör av fysisk el. Elhandlarna som hjälper kunderna att prissäkra sig slipper vara balansansvariga vilket betyder att konkurrensen på elmarknaden förstärks. Fler aktörer som är kompetenta på finansiell handel, t.ex. banker och försäkringsbolag, kan lättare agera på den finansiella elmarknaden och erbjuda prissäkringsavtal. Balanshanteringen skulle effektiviseras avsevärt då nätägaren bara får en punkt för balansavräkning. De kunder som är intresserade av att delta i prisbildningen behöver intelligenta mätare som möjliggör för kunden att automatiskt lägga bud på den fysiska elmarknaden via sin nätägare. Dessa bud avser hur mycket och när respektive kund är villig att avstå från sin elanvändning. Nätägaren summerar sedan dessa bud och lägger in dem i budstegen på spotmarknaden och reglermarknaden. Alla andra kunder kan med fördel schablonavräknas. Detta leder till ökad effektivitet och kostnadsbesparingar för nätägaren.

Hantering av ökad andel mikroproduktion, sol- och vindkraft, och lokal lagring av el i distributionsnäten effektiviseras också om nätägaren har monopol på all fysisk elhandel. Inköp och hantering av elcertifikat skulle också effektiviseras om nätägaren får den uppgiften.

Även uppbörden av elskatten bör med fördel läggas på nätägarna.

En annan fråga som kan lösas på ett effektivt sätt är kundernas ökade kostnad i elområde 4 i och med att landet delades upp i fyra elområden. Via SvK kan merkostnaden för elområdesindelningen jämnas ut via nätägarna.

Slutsatser

Nya utlandsförbindelser till kontinentala Europa bör byggas ut så snart som möjligt. Så länge sådana förbindelser inte har kommit till stånd är det samhällsekonomiskt olönsamt att fortsätta med stöd till investeringar i ny förnybar elproduktion. Sådana investeringar ger inte heller någon klimatnytta förrän elen går att exportera. Då kommer dessutom marknadspriserna på el att stiga till nivåer som gör att investeringar i ny förnybar el blir konkurrenskraftiga utan stöd.

Det bör vara kundernas totala elanvändning och utfasning av befintlig icke förnybar elproduktion som skall styra utvecklingen av nya produktionstillskott.

Sammanfattningsvis konstaterar vi att en kundcentrisk elmarknadsmodell ger viktiga fördelar:

- Svenska Kraftnäts utökade leveranssäkerhetsuppdrag underlättas avsevärt
- Balansansvaret effektiviseras och försvinner för elhandlare – speciellt intressant/nödvändigt med ökande mikroproduktion
- Energieffektivisering underlättas
- Hantering av skatter och avgifter effektiviseras
- Leverantörsbyte för fysisk el försvinner
- Tillsvidareavtal försvinner
- Tilldelad elleverantör behövs inte
- Konkurrensen bland elhandlare förstärks – fler aktörer
- Kunderna kan delta i prisbildningen av fysisk el även om man prissäkrat sig

Möjlighet ges också att eliminera olika områdespriser för slutkunder

Stockholm som ovan

Nils Andersson
Nilsan Energikonsult AB

Alarik Arthur
GDI Consulting AB

Matthias Rapp
Straits International AB